

ارائه یک مدل جهت سنجش عملکرد شرکت‌های واگذار شده به بخش خصوصی

محمدجواد شمسی^۱، محمود شهرخی^{۲*}، سیده محبوبه امینی^۳
۱. دانشجوی دکتری گروه مهندسی صنایع، دانشکده مهندسی، دانشگاه کردستان،

سنندج، m.j.shamsi66@gmail.com

۲. دانشیار، دانشکده مهندسی، دانشگاه کردستان، سنندج، shahrokhi292@yahoo.com

۳. دانشجوی دکتری، گروه کارشناسان ایران، sm.aminieng@gmail.com

نوع مقاله: علمی پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۱۲

چکیده

در چارچوب ارزیابی عملکرد سالیانه سازمان خصوصی‌سازی از شرکت‌های واگذار شده به بخش غیردولتی، پژوهش حاضر برخی از شرکت‌های منتخب واگذار شده به بخش غیردولتی از ابتدای دولت یازدهم تا سال ۱۳۹۴ در سه سال قبل و همه سال‌های پس از واگذاری را مورد سنجش قرار داده است. این شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز معیارها و شاخص‌های مدل ارزیابی عملکرد به سه صورت رتبه‌بندی شده‌اند. در این رتبه‌بندی شرکت تولید نیروی برق آبادان در بین کلیه شرکت‌ها (دارای فروش داخلی و خارجی) و همچنین در بین شرکت‌های بدون صادرات رتبه اول را کسب کرده و شرکت ایران ایرتور نیز رتبه اول در بین شرکت‌های صادرکننده را به دست آورده است. همچنین ۶۵ درصد شرکت‌ها بر پایه معیار بهره‌وری، ۵۹ درصد بر پایه معیار بازدهی و ۴۷ درصد بر پایه معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت دارای افزایش امتیاز نسبت به قبل از واگذاری هستند. در پایان تعداد و درصد شرکت‌های دارای افزایش و کاهش و یا بدون تغییر نسبت به قبل از واگذاری نیز به تفکیک شاخص‌ها محاسبه و تحلیل شده است.

طبقه‌بندی JEL: D92, D24, H21, L33

واژه‌های کلیدی: خصوصی‌سازی، رتبه‌بندی شرکت‌ها، بازدهی، بهره‌وری، سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت

۱- مقدمه

واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش غیردولتی از سال ۱۹۷۹ میلادی مورد توجه مدیران و سیاست‌گذاران جهان قرار گرفته است. در کشور ما نیز این امر از سال ۱۳۶۸ در برنامه‌های اول و سوم توسعه آغاز و با ایجاد سازمان مستقل خصوصی‌سازی جهت واگذاری شرکت‌های دولتی تمرکز بیشتری یافته است. هم‌چنین با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در سال ۱۳۸۴، بسترسازی مناسبی برای واگذاری‌ها فراهم شده است.

در همین راستا، سازمان خصوصی‌سازی همه ساله به‌منظور شناسایی دلایل موفقیت و عدم موفقیت سازمان در دستیابی به اهداف تعیین شده و ارائه پیشنهادهای کاربردی در جهت بهبود فرآیند اجرایی خود و الگوبرداری از شرکت‌های موفق برای بهبود وضعیت سایر شرکت‌ها، اقدام به ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده می‌کند. بر این اساس، گروه کارشناسان ایران فرآیند ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده برای دوره زمانی سه سال قبل و همه سال‌های پس از واگذاری تا پایان سال ۱۳۹۶ را انجام داده است. این پژوهش به ارائه مسئله ارزیابی، مدل به‌کار رفته و نتایج به‌دست آمده، می‌پردازد.

در ادامه نخست مروری بر مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین انجام گرفته در زمینه خصوصی‌سازی شرح داده می‌شود. در بخش ۳ بیان مسئله تشریح و هدف از انجام پروژه بیان می‌شود. بخش ۴، روش‌شناسی پژوهش است که در آن گام‌های اجرای پژوهش و مدل ارزیابی عملکرد تعریف می‌شوند. در بخش ۵، نحوه امتیازدهی به هر یک از معیارها و شاخص‌ها تشریح شده و در بخش ۶ نیز فهرستی از شرکت‌های ارزیابی شده و رتبه‌بندی هر یک از آن‌ها بر اساس معیارها و شاخص‌ها انجام شده است. بخش ۷ به تحلیل و نتیجه‌گیری پژوهش اختصاص یافته است.

۲- مروری بر مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین

واژه خصوصی‌سازی تعاریف مختلفی دارد:

- خصوصی‌سازی انتقال دارایی از مالکیت عمومی به مالکیت خصوصی است (پالگراو، ۱۹۶۶).

- خصوصی‌سازی وسیله‌ای برای بهبود بهره‌وری و افزایش کارایی در سطح اقتصاد است (مناری، ۲۰۰۲).

- خصوصی‌سازی وسیله‌ای برای بهبود عملکرد فعالیت‌های اقتصادی است (بیسلی و لیتلچاپلید، ۱۹۸۳).

به‌طور کلی می‌توان گفت، خصوصی‌سازی برنامه‌ای است که در آن شرکت‌ها و بنگاه‌های بخش دولتی با هدف کلی بهبود بخشیدن به اوضاع و شرایط اقتصادی به بخش خصوصی واگذار می‌شوند؛ اما خصوصی‌سازی اهداف فرعی دیگری هم‌چون ارتقاء کارایی بنگاه‌های اقتصادی، بهره‌وری منابع مادی، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی، افزایش سهم بخش‌های خصوصی، کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها دارد. مرحله اول خصوصی‌سازی از اواسط دهه ۱۹۷۰ در برخی از کشورهای صنعتی با هدف کاهش نقش دولت و رشد اقتصادی شروع شده است. پس از گذر از این مرحله در دهه ۱۹۹۰، خصوصی‌سازی در بلوک شرق با هدف آزادسازی اقتصادی رونق بسیاری گرفت و تا به امروز هم با فراز و نشیب‌هایی ادامه داشته است. در ایران نیز فرآیند خصوصی‌سازی در دو مرحله انجام گرفت. مرحله اول در دهه ۱۳۴۰ با واگذاری سهام به کارگران و با هدف افزایش سهم بخش خصوصی در اقتصاد آغاز شده و مرحله دوم نیز از سال ۱۳۶۸ با هدف مشارکت بخش خصوصی در اقتصاد انجام گرفته است.

انواع نظریه‌های خصوصی‌سازی را می‌توان به سه دسته کلی تقسیم کرد:

نظریه اقتصادی خصوصی‌سازی

در درون این نظریه دو نگرش یا مدل کلی وجود دارد:

- مدل‌های نوع اول: خصوصی‌سازی به معنای واگذاری مجدد حقوق مالکیت واگذاری حق مالکیت شامل اعطای حق بهره‌برداری، تغییر حالت و یا تغییر مکان و انتقال تمامی یا بخشی از دارایی‌ها است. موضوع کلیدی در این نگرش اشخاصی هستند که حقوق مالکیت به آن‌ها واگذار می‌شود و چگونگی تحقق حق‌های مزبور است. در این گونه مدل‌ها هیچ تغییر بنیادینی در عملکرد شرکت‌های خصوصی به‌عنوان پیامد تفکیک مالکیت و مدیریت در شرکت مدنظر قرار نمی‌گیرد (استار، ۱۹۸۸).

- مدل‌های دوم: خصوصی‌سازی به‌عنوان تغییر مکان وظایف اقتصادی پایه این مدل‌ها آن است که خصوصی‌سازی حرکتی به سمت رقابتی با کارآمد کردن شرکت در بازار است. بر طبق این نظریه اطلاعات ناقص، عوامل خارجی، بازدهی فزاینده نسبت به مقیاس اقتصادی و نابرابری ثروت، موانع دستیابی بازار به عملکرد بهینه و مطلوب هستند و خصوصی‌سازی روشی برای انتقال وظایف و فعالیت‌ها از بخش ناکارآمد به یک بخش کارآمدتر است (وولف، ۱۹۷۹).

نظریه خصوصی‌سازی به مثابه توانمندسازی اجتماعات محلی

این نظریه نتایج خصوصی‌سازی را از منظر جامعه‌شناسی بررسی می‌کند. در این نظریه دولت باید به انجمن‌های داوطلبانه، سازمان‌های غیردولتی، مراکز مذهبی، گروه‌های خود اشتغال و دیگر نهادهای واسطه‌ای غیررسمی که میان اشخاص و جامعه قرار می‌گیرند، اختیار عمل دهد (برگر و نوبهاس، ۱۹۷۷).

نظریه خصوصی‌سازی به مثابه کاهش بار اضافی دولت

این نظریه در دهه ۱۹۷۰ با هدف کاهش هزینه‌های زیاد و هم‌چنین عملکرد اقتصادی ضعیف دولت شکل گرفته است. در این نظریه، خصوصی‌سازی دربرگیرنده سیاست‌های گوناگونی می‌باشد که به مقابله با نابسامانی‌های مالی و اقتصادی می‌پردازد (کروزیر، هانتینگتون و واتانوک، ۱۹۷۵).

در ادامه مهم‌ترین پژوهش‌های انجام شده در حوزه خصوصی‌سازی بیان می‌شوند. کميجانی و رحیمی‌فر، به تحلیل خرد عملکرد شرکت‌های واگذار شده به بخش غیردولتی پرداخته‌اند. در مطالعه مذکور ابعاد مختلف واگذاری با رعایت روش‌های مختلف واگذاری (بورس، مزایده و مذاکره)، عرضه‌کنندگان مختلف سهام و درصد سهام واگذار شده مورد بررسی قرار گرفته و نتایج نشان داده است که شاخص سودآوری و فروش در بیشتر شرکت‌های واگذار شده از روند صعودی و مثبتی برخوردار بوده که البته افزایش سطح عمومی قیمت‌ها طی سال‌های اجرای سیاست خصوصی‌سازی در بروز این پدیده بی‌تأثیر نبوده است. هم‌چنین شاخص‌های اشتغال و سودآوری عملکرد، در بیشتر شرکت‌های نمونه مورد بررسی تحت هر یک از روش‌های واگذاری اعم از بورس و یا مزایده (مذاکره) از روند افزایشی طی سال‌های پس از واگذاری برخوردار بوده است (کميجانی و رحیمی‌فر، ۱۳۷۷). نجات و همکاران، تمامی شرکت‌های واگذار شده از طریق بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۷۵ را به‌عنوان جامعه آماری، انتخاب و از میان آن‌ها عملکرد سه سال قبل و سه سال بعد از خصوصی‌سازی ۴۶ شرکت را با استفاده از آزمون T test زوجی مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که میان عملکرد شرکت‌ها قبل از خصوصی‌سازی و عملکرد آن‌ها بعد از خصوصی‌سازی تفاوت معناداری وجود نداشته و حتی در بعضی از موارد سبب کاهش سودآوری شرکت‌ها نیز شده است که دلیل این امر را سیاست‌های اشتباه اتخاذ شده خصوصی‌سازی دانسته‌اند (نجات، میرزاده، شهبازی و جواهری کامل، ۱۳۸۹). شیرازی و همکاران از طریق اندازه‌گیری مقایسه‌ای نسبت‌های پرمعنی مالی، اثر خصوصی‌سازی بر

عملکرد شرکت‌های واگذار شده از طریق بورس به بخش خصوصی را طی سال‌های ۸۵-۱۳۸۰ با استفاده از سه نسبت ارزش افزوده اقتصادی، ارزش افزوده بازار و نسبت Q و با استفاده از روش طرح پیش‌آزمون- پس‌آزمون برای ۲ یا ۳ سال قبل و بعد از خصوصی‌سازی اندازه‌گیری کرده‌اند. همچنین آن‌ها یک گروه کنترل (شرکت‌های دولتی) که از نظر صنعت مشابه شرکت‌های خصوصی بوده‌اند را نیز انتخاب و بررسی کرده‌اند. با بررسی تطبیقی تجربه کشورهای مختلف در امر خصوصی‌سازی در سه گروه (کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری، کشورهایی با اقتصاد متمرکز و کشورهای جهان سوم) نتایج نشان داده است که تفاوت معناداری بین میانگین شاخص‌ها قبل و بعد از واگذاری وجود نداشته است (مصلح شیرازی و قائد شرف، ۱۳۹۰). در مطالعه‌ای دیگر به بررسی وضعیت یک نمونه آزمایشی از شرکت‌های دولتی واگذار شده در سازمان بورس اوراق بهادار، قبل و بعد از واگذاری با استفاده از روش حسابداری و تکنیک تصمیم‌گیری فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP)^۱ پرداخته شده است. نتایج نشان می‌دهد که بیش از ۵۰ درصد شرکت‌های مورد بررسی بهبود وضعیت داشته‌اند (منطقی، ۱۳۸۵). صفارزاده با مروری بر سیاست خصوصی‌سازی و تحلیل سایر جنبه‌های مرتبط با این فرآیند، به بررسی عوامل مؤثر در موفقیت کامل اجرای سیاست خصوصی‌سازی هم‌چون عدم شفافیت قیمت‌گذاری، عدم ثبات اقتصادی، وجود قوانین دست و پاگیر، ناکارایی بازار سرمایه، انقباضی عمل کردن بانک‌ها، عدم نگرش درست بخش خصوصی به بخش دولتی و عملکرد نادرست برخی مجریان پرداخته است (صفارزاده پاریزی، ۱۳۸۱). مسعودی اصل و همکاران، به بررسی موضوع واگذاری پایگاه‌های بهداشتی به بخش خصوصی از منظر شاخص‌های بهداشتی در قیاس با پایگاه‌های بهداشتی مشابه دولتی پرداخته‌اند. آن‌ها توصیفی- تحلیلی دو پایگاه از پایگاه‌های غیردولتی با دو پایگاه از پایگاه‌های دولتی منتخب و شاخص‌های بهداشتی در آن‌ها را بررسی کرده‌اند (مسعودی اصل، ملکی و ایمانی، ۱۳۹۰). رحمان^۲، عوامل تأثیرگذار بر خصوصی‌سازی بخش مراقبت‌های بهداشتی در عربستان سعودی را مورد بررسی کرده و دریافته است که خصوصی‌سازی با وجود افزایش هزینه‌ها در مراقبت‌های بهداشتی بر افزایش عدالت اجتماعی و پاسخگویی در ارائه خدمات نیز تأثیرگذار بوده است (رحمان، ۲۰۲۰). مک‌کلور^۳ و همکاران، یک چارچوب چندسطحی برای اجرای فرآیند خصوصی‌سازی

1. Analytical Hierarchy process
2. Rahman
3. McClure

معرفی کرده و سیستم آموزش عالی را در ایالت متحده آمریکا مورد بررسی قرار داده و چهارچوب جدید برای فرآیند خصوصی‌سازی آن ارائه کرده‌اند (مک‌کلور، بارینجر و براون، ۲۰۲۰). جیاسوندارا^۱ و همکاران، عملکرد مالی و رفاه اجتماعی بنادر خصوصی شده در استرالیا را ارزیابی و تأثیر بالقوه عملکرد مالی و اجتماعی خصوصی‌سازی بر آن‌ها را بررسی کرده‌اند. هم‌چنین برای بررسی رابطه بین تغییر مالکیت و عملکرد مالی و رفاه اجتماعی بنادر در شرایط قیل و بعد از خصوصی‌سازی از روش‌های ترکیبی با پیروی از تئوری شرکت استفاده کرده‌اند (جیاسوندارا، جوینز و ساندز، ۲۰۲۰). کاواساکی^۲ و همکاران، به‌طور هم‌زمان تأثیرات "ادغام" و "خصوصی‌سازی" بندرهای مجاور هم را بررسی کرده‌اند (کاواساکی، تاگاو، واتانابه و هانیوکا، ۲۰۲۰). زو^۳ و همکاران تأثیر خصوصی‌سازی هفت فرودگاه را به‌صورت گروهی در منطقه گردشگری هوکایدو در کشور ژاپن بر بازار حمل و نقل هوایی مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که خصوصی‌سازی گروهی آن‌ها موجب کاهش هزینه‌های فرودگاه شده و این مدل یک الگوی مطلوب واگذاری است (زو، هانیوکا و اونیشی، ۲۰۱۹).

۳- بیان مسئله

تحقق سیاست‌ها و برنامه‌های خصوصی‌سازی مستلزم اطمینان یافتن از بهبود عملکرد شرکت‌های واگذار شده پس از واگذاری می‌باشد؛ بنابراین ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده به‌طور مداوم و اثربخش یکی از مسائل بسیار مهم در این حوزه می‌باشد. در حقیقت این ارزیابی‌ها می‌تواند موجب ارائه پیشنهادهای کاربردی در جهت بهبود فرآیند اجرایی خصوصی‌سازی شود. هم‌چنین می‌توان با رتبه‌بندی و تعیین شرکت‌های برتر و موفق و مطالعه دلایل موفقیت این شرکت‌ها، نسبت به الگوبرداری از آن‌ها برای بهبود وضعیت سایر شرکت‌ها اقدام کرد.

هدف این پژوهش ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده به بخش غیردولتی با استفاده از مدلی شامل ۳ معیار بازدهی، بهره‌وری، سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت می‌باشد. به این منظور ارزیابی عملکرد ۱۷ شرکت نمونه واگذار شده از ابتدای دولت یازدهم تا سال ۱۳۹۴ برای دوره زمانی سه سال قبل و همه سال‌های پس از واگذاری انجام می‌گیرد. شرکت‌های مورد بررسی با استفاده از یک مکانیزم امتیازدهی، رتبه‌بندی شده و شرکت‌های برتر از مجموع شرکت‌های مورد بررسی و هم‌چنین به تفکیک هر

1. Jayasundara
2. Kawasaki
3. Xu

معیار و شاخص مشخص می‌شوند. رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز معیارها به سه صورت زیر انجام می‌پذیرد:

۱. رتبه‌بندی تمامی شرکت‌ها (دارای فروش داخلی و خارجی)
۲. رتبه‌بندی شرکت‌های بدون صادرات (دارای فروش داخلی)
۳. رتبه‌بندی شرکت‌های صادرکننده (دارای فروش داخلی و خارجی)

ارزیابی عملکرد و رتبه‌بندی شرکت‌های واگذار شده به بخش غیردولتی در این پژوهش با محدودیت‌های زیر همراه بوده است:

۱. محدودیت تعداد شرکت‌های مورد ارزیابی قرار گرفته
۲. محدودیت دوره زمانی اطلاعات در دسترس
۳. عدم ارائه به موقع صورت‌های مالی توسط دو شرکت مورد ارزیابی

۴- روش‌شناسی پژوهش

شکل ۱، گام‌های اجرای پروژه ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده توسط گروه کارشناسان ایران را نشان می‌دهد.

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۱. گام‌های اجرای پروژه

همان‌طور که گفته شد مدل مورد استفاده در این پروژه شامل ۳ معیار و ۱۱ شاخص می‌باشد که به همراه امتیاز هر شاخص و در نهایت جمع کل امتیازات هر یک از معیارهای سه‌گانه در جدول ۱ نشان داده شده است. جمع کل امتیازات در مدل ۱۰۰ می‌باشد.

جدول ۱. مدل ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذارشده به بخش غیردولتی

معیار	شاخص	نحوه محاسبه	حداکثر امتیاز
بازدهی	۱. بازده دارائی‌ها	سود خالص نسبت به مجموع دارائی‌ها	۱۰
	۲. بازده حقوق صاحبان سهام	سود خالص نسبت به حقوق صاحبان سهام	۵
	۳. بازده فروش	سود خالص نسبت به فروش	۱۰
	جمع		۲۵
بهره‌وری	۱. بهره‌وری هزینه نیروی انسانی	نسبت ارزش افزوده به هزینه نیروی کار	۱۰
	۲. بهره‌وری هزینه سرمایه	نسبت ارزش افزوده به هزینه سرمایه	۱۰
	۳. بهره‌وری انرژی	نسبت ارزش افزوده به هزینه انرژی	۱۰
	۴. بهره‌وری مواد اولیه	نسبت ارزش افزوده به هزینه مواد اولیه	۱۰
	جمع		۴۰
سرمایه‌گذاری و فعالیت	۱. افزایش سرمایه از محل آورده نقدی		۱۰
	۲. مالیات		۱۰
	۳. میزان فروش		۸
	۴. میزان صادرات		۷
	جمع		۳۵
	جمع کل امتیازات		۱۰۰

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

۵- نحوه امتیازدهی به شاخص‌ها

نمادهای به کار رفته برای تشریح امتیازدهی شاخص‌ها به صورت زیر معرفی شده‌اند:
 V_j^i مقدار شاخص i ام در سال j ام
 V_{min}^i حداقل مقدار شاخص i ام برای شرکت مورد ارزیابی در کل بازه زمانی ارزیابی عملکرد
 V_{max}^i حداکثر مقدار شاخص i ام برای شرکت مورد ارزیابی در کل بازه زمانی ارزیابی عملکرد

۱. اگر شرکت صادرکننده نباشد، امتیاز مربوط به این شاخص به امتیاز شاخص "میزان فروش" اضافه می‌شود.

برای امتیازدهی شاخص‌های مطلوب از معادله (۱) و برای امتیازدهی شاخص‌های نامطلوب از معادله (۲) استفاده می‌شود.

$$\text{گزینه مطلوب رشد شاخص است} \quad \frac{V_j^i - V_{\min}^i}{V_{\max}^i - V_{\min}^i} \quad (1)$$

$$\text{گزینه مطلوب افت شاخص است} \quad \frac{V_{\max}^i - V_j^i}{V_{\max}^i - V_{\min}^i} \quad (2)$$

نزدیکی به مقدار حداقل در سال ز ام، صورت کسر را کوچک کرده و سبب کاهش ضریب امتیازی این شاخص خواهد شد و نزدیک بودن به مقدار حداکثر در سال ز ام، صورت کسر را بزرگ خواهد کرد و سبب افزایش ضریب امتیازی این شاخص خواهد شد. سپس میانگین ضرایب به دست آمده در این مرحله برای سال‌های قبل و همه سال‌های پس از واگذاری محاسبه شده و در انتها با ضرب این میانگین در حداکثر امتیاز شاخص مربوطه، امتیازدهی صورت می‌پذیرد. فرض کنید شرکت A در انتهای سال ۱۳۸۵ واگذار شده و داده‌های مربوط به شاخص بازده دارایی‌ها (ROA) آن به شرح جدول ۲ است.

جدول ۲. روش امتیازدهی به شاخص‌ها

Index/year	Score	بعد از واگذاری													
		۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰				
ROA	۳	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۹	۰/۰۳	۰	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۳
بیشترین مقدار کل دوره		۰/۰۶													
کمترین مقدار کل دوره		-۰/۲۳													
نتایج معادله (۱)		۰/۹۹	۰/۹۷	۰/۹۶	۱	۰/۹۳	۰/۸۰	۰/۷۸	۰/۷۲	۰/۶۲	۰/۵۲	۰/۴۲	۰/۴۲	۰/۴۲	۰
امتیاز هر سال		۶	۲/۹	۲/۹	۶	۲/۸	۲/۴	۲/۴	۱/۱	۱/۹	۱/۹	۱/۳	۱/۳	۰	
میانگین امتیاز هر دوره		۲,۹			۱,۸										

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

۶- نتایج

۶-۱- فهرست شرکت‌های واگذار شده و ارزیابی شده

اطلاعات و صورت‌های مالی ۱۵ شرکت به‌طور کامل دریافت و مورد ارزیابی قرار گرفته است، ولی صورت مالی سال‌های ۹۵ و ۹۶ شرکت نوسازی صنایع ایران و سال مالی ۹۶ شرکت ایران ایرتور قابل دسترسی نبوده است. جدول ۳، فهرست شرکت‌های ارزیابی شده را نشان می‌دهد.

جدول ۳. فهرست شرکت‌های ارزیابی شده

ردیف	تاریخ واگذاری	نام شرکت	ارزیابی شده
۱	۱۳۹۴/۱۱/۲۶	کشت و صنعت نیشکر هفت تپه	✓
۲	۱۳۹۴/۱۱/۲۶	خدمات کیفیت آریا SGS	✓
۳	۱۳۹۴/۰۶/۲۳	ایران ایرتور	✓
۴	۱۳۹۴/۰۴/۰۹	گسترش زیست فناوری	✓
۵	۱۳۹۳/۱۲/۱۸	مجتمع آلومینیوم المهدی (عج)	✓
۶	۱۳۹۳/۱۱/۱۹	مهندسان مشاور نیرو (ساتکاب)	✓
۷	۱۳۹۳/۱۱/۱۸	نوسازی صنایع ایران	✓
۸	۱۳۹۳/۰۹/۱۸	پالایش پارس فرآیند شیراز	✓
۹	۱۳۹۳/۰۷/۱۹	عمران و مسکن‌سازان منطقه شمال غرب	✓
۱۰	۱۳۹۳/۰۴/۰۹	نورد و لوله اهواز	✓
۱۱	۱۳۹۳/۰۴/۰۳	پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی	✓
۱۲	۱۳۹۳/۰۳/۱۹	سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت	✓
۱۳	۱۳۹۳/۰۲/۱۵	مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو	✓
۱۴	۱۳۹۳/۰۱/۲۰	ذغال سنگ البرز شرقی	✓
۱۵	۱۳۹۲/۱۲/۲۴	شرکت خدمات مهندسی آب و خاک کشور (پارس)	✓
۱۶	۱۳۹۲/۱۲/۰۷	تولید نیروی برق آبادان	✓
۱۷	۱۳۹۲/۱۱/۰۱	صدرا امید چابهار	✓

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

۶-۲- رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز معیارها

اطلاعات موردنیاز برای محاسبه شاخص‌ها و دستیابی به نتایج از صورت‌های مالی حسابرسی‌شده، سایت کدال بورس اوراق بهادار و اطلاعات شرکت‌های مورد بررسی در طرح ارزیابی عملکرد استخراج شده و در مدل ارزیابی عملکرد استفاده شده که نتایج آن‌ها در جدول ۶ ارائه شده است. از آنجا که منطق امتیازدهی در مدل ارزیابی این دوره برای شرکت‌های صادرکننده و غیرصادرکننده متفاوت در نظر گرفته شده است؛ رتبه‌بندی آن‌ها نیز به‌طور مجزا صورت گرفته تا مقایسه نتایج و رتبه‌بندی شرکت‌ها به‌درستی انجام پذیرد. بر همین اساس، در این بخش رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز معیارها به سه صورت انجام و نتایج آن در ادامه ارائه شده است.

۱- رتبه‌بندی تمامی شرکت‌ها (دارای فروش داخلی و خارجی)

۲- رتبه‌بندی شرکت‌های بدون صادرات (دارای فروش داخلی)

۳- رتبه‌بندی شرکت‌های صادرکننده (دارای فروش داخلی و خارجی)

رتبه‌بندی تمامی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز معیارها

برای رتبه‌بندی شرکت‌ها مورد ارزیابی ابتدا امتیازهای هر یک از شاخص‌ها پیش و پس از واگذاری محاسبه شده است. در جدول ۱، نحوه محاسبه هر یک از شاخص‌ها بیان شده است. پس از محاسبه امتیاز شاخص‌ها، امتیاز معیارها پیش و پس از واگذاری به‌دست آمده و با محاسبه تفاضل امتیازهای پس از واگذاری از امتیازهای پیش از واگذاری، شرکت‌ها بر اساس این تفاضل به‌دست آمده رتبه‌بندی شده‌اند.

در جداول ۴ و ۵ به‌صورت نمونه عملکرد شرکت تولید نیروی برق آبادان به تفکیک معیارها و شاخص‌های مدل ارزیابی عملکرد مورد ارزیابی قرار گرفته و امتیازهای هر یک از شاخص‌ها و معیارهای این شرکت محاسبه شده است. برای ۱۶ شرکت دیگر نیز این محاسبات انجام گرفته است.

جدول ۴. عملکرد شرکت تولید نیروی برق آبادان به تفکیک شاخص‌های مدل ارزیابی عملکرد

معیار	شاخص	امتیاز شاخص پیش از واگذاری	امتیاز شاخص پس از واگذاری
بهره‌وری	بهره‌وری هزینه نیروی انسانی	۲/۰۲۱	۷/۸۶۷
	بهره‌وری هزینه سرمایه	۱/۳۰۵	۸/۷۸۰
	بهره‌وری انرژی	۰/۳۰۴	۷/۸۸۹
	بهره‌وری مواد اولیه		
بازدهی	بازده دارائی‌ها	۰/۷۲۰	۸/۶۷۹
	بازده فروش	۱/۹۰۵	۸/۳۷۱
	بازده حقوق صاحبان سهام	۰/۵۱۱	۴/۴۴۱
سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت	افزایش سرمایه از محل آورده نقدی	۰	۰
	میزان مالیات	۲/۷۷۵	۳/۱۲۸
	میزان فروش	۰/۵۹۱	۱۳/۲۵۸
	میزان صادرات	۰	۰

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

جدول ۵. عملکرد شرکت تولید نیروی برق آبادان به تفکیک معیارهای مدل ارزیابی عملکرد

معیار	امتیاز معیار پیش از واگذاری	امتیاز معیار پس از واگذاری
بهره‌وری	۳/۶۳۰	۲۴/۵۳۶
بازدهی	۳/۱۳۶	۲۱/۴۹۱
سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت	۳/۳۶۶	۱۶/۳۸۶
مجموع	۱۰/۱۳۲	۶۲/۴۱۲
تفاضل	۵۰/۲۸۰	

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

جدول ۶، رتبه‌بندی شرکت‌های مورد ارزیابی بر اساس تفاضل امتیاز معیارها پیش و پس از واگذاری را نشان می‌دهد.

جدول ۶. رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز معیارها پیش و پس از واگذاری

شرکت‌های صادرکننده		شرکت‌های بدون صادرات		تمامی شرکت‌ها		شرکت
رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	
-		۱	۵۲/۲۸۰	۱	۵۲/۲۸۰	تولید نیروی برق آبادان
-		۲	۴۵/۱۶۳	۲	۴۵/۱۶۳	خدمات مهندسی آب و خاک کشور
-		۳	۳۵/۸۱۶	۳	۳۵/۸۱۶	گسترش زیست‌فناوری
-		۴	۳۳/۲۹۵	۴	۳۳/۲۹۵	پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی
-		۵	۱۶/۲۸۴	۵	۱۶/۲۸۴	مهندسان مشاور نیرو
۱	۱۲/۶۷۸	-	-	۶	۱۲/۶۷۸	ایران ایرتور
-		۶	۵/۴۴۷	۷	۵/۴۴۷	پالایش پارس فرآیند شیراز
-		۷	۵/۳۱۴	۸	۵/۳۱۴	عمران و مسکن‌سازان منطقه شمال غرب
-		۸	۴/۲۵۵	۹	۴/۲۵۵	سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت
-		۹	۲/۲۹۵	۱۰	۲/۲۹۵	کشت و صنعت نیشکر هفت تپه
۲	۰/۷۸۵	-	-	۱۱	۰/۷۸۵	خدمات کیفیت آریا اس جی اس
-		۱۰	-۴/۶۱۵	۱۲	-۴/۶۱۵	ذغال‌سنگ البرز شرقی
-		۱۱	-۱۶/۶۳۵	۱۳	-۱۶/۶۳۵	نورد و لوله اهواز
-		۱۲	-۱۹/۴۲۴	۱۴	-۱۹/۴۲۴	صدرا امید چابهار
۳	-۲۴/۳۱۳	-	-	۱۵	-۲۴/۳۱۳	مجتمع آلومینیوم المهدی (عج)
-		۱۳	-۳۱/۰۱۲	۱۶	-۳۱/۰۱۲	نوسازی صنایع ایران
-		۱۴	-۳۱/۹۳۱	۱۷	-۳۱/۹۳۱	مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

بیشترین و کمترین تفاضل امتیاز در دوره زمانی سه سال قبل و همه سال‌های پس از واگذاری به ترتیب توسط تولید نیروی برق آبادان (۵۲/۲۸۰) و مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو (-۳۱/۹۳۱) کسب شده است. با توجه به تفاوت منطق امتیازدهی در مدل برای شرکت‌های صادرکننده و شرکت‌های بدون صادرات، در میان ۳ شرکت صادرکننده، شرکت ایران ایرتور با تفاضل امتیاز ۱۲/۶۷۸ بالاترین رتبه را داراست.

۳-۶- رتبه‌بندی شرکت‌ها به تفکیک معیارها

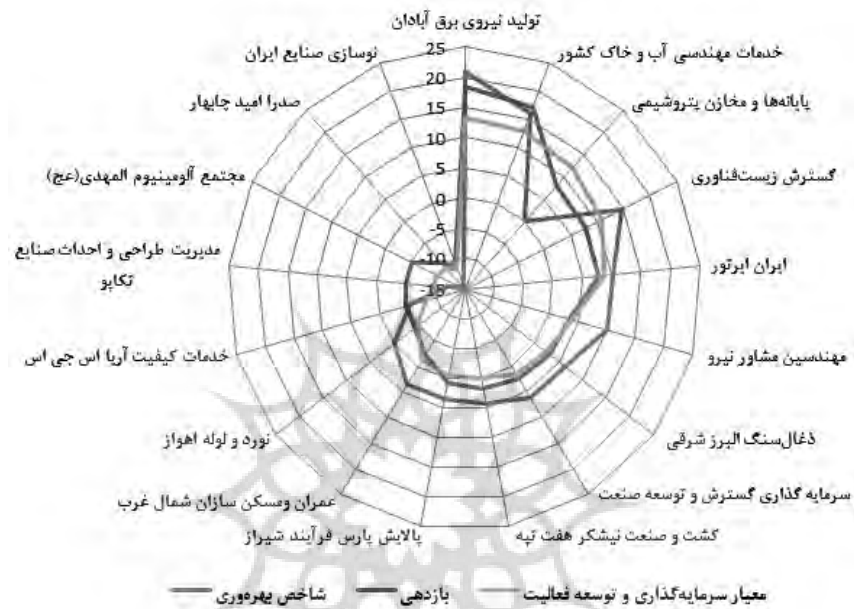
در این بخش، شرکت‌ها به‌طور کلی و با در نظر گرفتن تفاضل امتیاز هر یک از معیارها پیش و پس از واگذاری رتبه‌بندی شده‌اند. نتایج در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷. رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز هر یک از معیارها پیش و پس از واگذاری

رتبه	تفاضل امتیاز	بازدهی		بهره‌وری		شرکت
		رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	
۲	۱۳/۰۱۹۵۶	۱	۱۸/۳۵۴۷۹	۱	۲۰/۹۰۶	تولید نیروی برق آبادان
۳	۱۱/۹۴۷۹۸	۲	۱۷/۱۷۷۴۳	۲	۱۶/۰۳۷	خدمات مهندسی آب و خاک کشور
۴	۱۰/۸۸۰۶۸	۵	۷/۶۷۸۱۳	۳	۱۴/۷۳۶	پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی
۱	۱۳/۳۶۱۳۳	۴	۷/۸۰۴۱۲	۴	۱۴/۶۵۰	گسترش زیست‌فناوری
۸	۱/۶۸۲۶۷	۱۰	۰/۷۲۳۴۵	۵	۱۰/۳۷۲	ایران ایرتور
۶	۳/۸۲۹۳۵	۸	۲/۴۷۴۱۵	۶	۹/۹۸۰	مهندسان مشاور نیرو
۱۰	-۰/۳۲۸۸۴	۱۷	-۱۰/۷۳۰۷۸	۷	۶/۴۴۵	ذغال سنگ البرز شرقی
۱۵	-۹/۹۹۳۸۴	۳	۸/۱۳۳	۸	۶/۱۱۵	سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت
۷	۲/۳۴۴۲۳	۱۲	-۴/۵۰۸۲۲	۹	۴/۴۲۳	کشت و صنعت نیشکر هفت تپه
۹	۰	۹	۱/۷۸۵۲۱	۱۰	۳/۶۶۲	پالایش پارس فرآیند شیراز
۱۱	-۱/۲۳۱۵۸	۷	۳/۰۳۷۶۸	۱۱	۳/۵۰۸	عمران و مسکن‌سازان منطقه شمال غرب
۱۷	-۱۱/۳۵۱۳	۱۴	-۵/۰۵۴۴۱	۱۲	-۰/۲۳۰	نورد و لوله‌آهواز
۵	۸/۶۶۳۰۵	۱۱	-۲/۳۵۲۰۷	۱۳	-۵/۵۲۶	خدمات کیفیت آریا اس جی اس
۱۶	-۱۰/۶۵۶۳	۱۶	-۹/۱۸۹۶۳	۱۴	-۱۲/۰۸۵	مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو
۱۲	-۵/۰۴۱۲۵	۱۵	-۵/۱۳۰۰۷	۱۵	-۱۴/۱۴۲	مجتمع آلومینیوم المهدی (عج)
۱۳	-۸/۳۳۳۳۳	۶	۳/۵۹۲۶	۱۶	-۱۴/۶۸۳	صدرا امید چاپهار
۱۴	-۹/۶۷۰۲۴	۱۳	-۴/۷۸۰۲۲	۱۷	-۱۴/۵۶۲	نوسازی صنایع ایران

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

شکل ۲، نمودار عنکبوتی مقادیر معیارهای مدل ارزیابی عملکرد برای شرکت‌های مورد ارزیابی را نشان می‌دهد.

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۲. نمودار عنکبوتی مقادیر معیارهای مدل ارزیابی عملکرد برای شرکت‌ها

۶-۴- رتبه‌بندی شرکت‌ها به تفکیک معیارها و شاخص‌های مدل

در این بخش، شرکت‌ها به‌طور کلی و با در نظر گرفتن همه معیارها و شاخص‌های مدل رتبه‌بندی شده‌اند. نتایج در جداول ۸ الی ۱۱ ارائه شده است. از آنجاکه منطق امتیازدهی شاخص‌های صادرات و فروش کل در مدل بازنگری شده این دوره از ارزیابی متفاوت می‌باشد و این دو شاخص در معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت قرار دارند، نتایج رتبه‌بندی شرکت‌های واگذار شده در این معیار و شاخص میزان فروش به‌طور جداگانه در ادامه ارائه شده است.

رتبه‌بندی تمامی شرکت‌ها بر پایه معیار بهره‌وری

جدول ۸. رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز قبل و پس از واگذاری معیار بهره‌وری و زیر شاخص‌های آن را نشان می‌دهد.

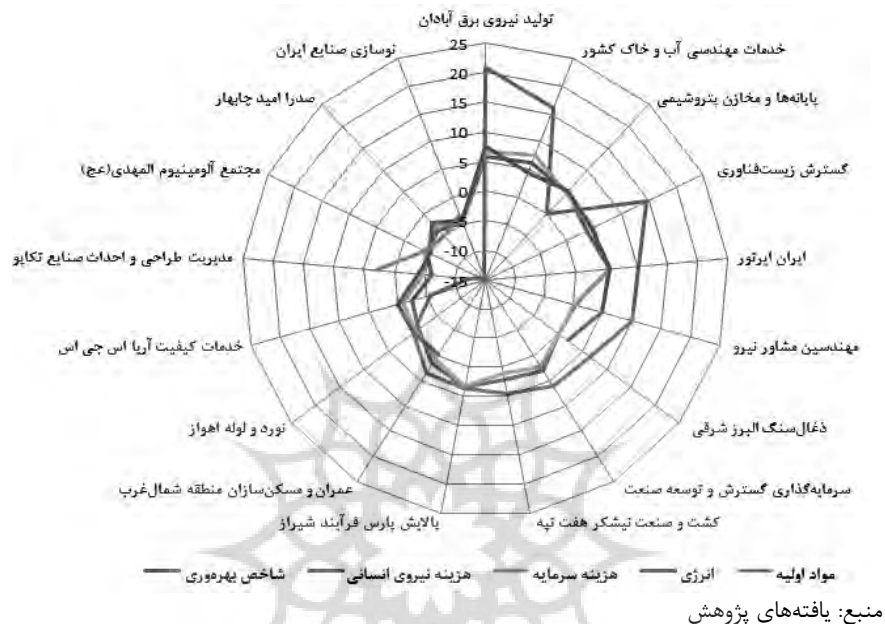
جدول ۸. رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز معیار بهره‌وری و زیر شاخص‌های آن، پیش

و پس از واگذاری

شرکت		معیار بهره‌وری		هزینه نیروی انسانی		هزینه سرمایه		انرژی		مواد اولیه	
رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز
-	-	۱	۲۰/۹۰۶	۲	۵/۸۴۳۶	۲	۶/۶۰۸۸۵	۲	۷/۵۸۴۷۳	۱	-
-	-	۲	۱۶/۰۳۷	۱	۶/۱۱۶۳۲	۱	۷/۴۷۴۷۳	۱	۴/۳۹۲۶۱	۶	-
-	-	۳	۱۴/۷۳۶	۳	۴/۹۹۳۱۷	۴	۴/۶۶۱۲۵	۴	۵/۲۶۰۲۴	۳	-
-	-	۴	۱۴/۶۵۰	۴	۳/۵۵۵۹۲	۵	۴/۴۸۲۵۳	۵	۴/۴۸۵۷۱	۵	-
-	-	۵	۱۰/۲۷۲	۵	۵/۴۷۷۵۳	۳	۵/۵۲۸۴۸	۳	۵/۵۴۰۶۴	۲	-
-	-	۶	۹/۹۸۰	۶	۰/۳۳۹۷۴	۱۰	۰/۲۲۴۴۶	۱۰	۴/۹۹۲۴	۴	-
۱	۳/۴۳۸	۷	۶/۴۴۵	۷	۰/۱۶۷۴۷	۱۱	۰/۰۹۰۴	۱۱	۱/۸۸۲۴۳	۷	۳/۴۳۸
-	-	۸	۶/۱۱۵	۸	۲/۸۸۷۶۳	۷	۲/۲۳۸۰۷	۷	-	-	-
۴	۰/۷۰۲۷	۹	۴/۴۲۳	۹	۲/۰۰۴۵۱	۸	۰/۹۵۵۸۹	۸	۱/۰۸۴۹۱	۸	۰/۷۰۲۷
-	-	۱۰	۳/۶۶۲	۱۰	۳/۴۳۷۳۴	۶	۳/۲۲۷۸۱	۶	-	-	-
-	-	۱۱	۳/۵۰۸	۱۱	۱/۵۵۸۱۷	۹	۰/۶۳۰۴۲	۹	-۰/۲۸۸۵۹	۱۰	-
۳	۱/۱۹۷۸	۱۲	-۰/۲۳۰	۱۲	-۱/۲۲۵۷۲	۱۲	-۰/۷۴۶۲	۱۲	-۰/۳۹۳۱	۱۱	۱/۱۹۷۸
-	-	۱۳	-۵/۵۲۶	۱۳	-۲/۵۱۸۱۷	۱۳	-۰/۹۷۸۰۷	۱۳	-۰/۱۰۰۵	۹	-
۲	۳/۸۸۵۱	۱۴	-۱۲/۰۸۵	۱۴	-۶/۱۶۲۴۵	۱۷	-۴/۷۹۳۹۱	۱۷	-۴/۰۱۳۹۸	۱۳	۳/۸۸۵۱
۶	-۴/۰۴۴	۱۵	-۱۴/۱۴۲	۱۵	-۴/۲۱۸۵۲	۱۵	-۴/۱۹۲۰۵	۱۵	-۴/۹۰۰۴۶	۱۵	-۴/۰۴۴
۷	-۵	۱۶	-۱۴/۶۸۳	۱۶	-۳/۵۸۰۳۸	۱۴	-۲/۹۰۷۱۶	۱۴	-۱/۹۱۰۸۹	۱۲	-۵
۵	-۳/۳۴۱	۱۷	-۱۴/۵۶۲	۱۷	-۴/۵۷۳۳۱	۱۶	-۴/۴۸۰۹۳	۱۶	-۴/۱۶۶۴۵	۱۴	-۳/۳۴۱

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

شکل ۳ نمودار عنکبوتی مقادیر معیار بهره‌وری و زیر شاخص‌های آن برای شرکت‌های مورد ارزیابی را نشان می‌دهد.

شکل ۳. نمودار عنکبوتی مقادیر معیار بهره‌وری و زیر شاخص‌های آن

- در معیار بهره‌وری، تولید نیروی برق آبادان با حدود ۵۷۶٪ رشد نسبت به قبل از واگذاری در بالاترین رتبه و شرکت نوسازی صنایع ایران با حدود ۱۰۰٪ کاهش بهره‌وری در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

- ثبت هزینه انرژی در هیچ یک از سال‌های مورد بررسی در شرکت سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت انجام نشده است. همچنین در شرکت پالایش پارس فرآیند شیراز نیز تنها در صورت مالی سال ۹۱ هزینه انرژی ثبت شده است؛ بنابراین امکان محاسبه شاخص بهره‌وری انرژی وجود ندارد.

- محاسبه شاخص بهره‌وری مواد اولیه در شرکت‌های تولید نیروی برق آبادان، عمران و مسکن‌سازان منطقه شمال غرب، شرکت خدمات مهندسی آب و خاک کشور، شرکت خدمات کیفیت آریا اس جی اس، پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی، ایران ایرتور، مهندسان مشاور نیرو، پالایش پارس فرآیند شیراز، گسترش زیست فناوری و

سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت به دلیل عدم استفاده از مواد اولیه در سال‌های مورد بررسی امکان‌پذیر نبوده است. هم‌چنین شرکت‌های صدرا امید چابهار و نوسازی صنایع ایران در سال‌های پس از واگذاری هزینه مواد اولیه نداشته‌اند.

رتبه‌بندی تمامی شرکت‌ها بر پایه معیار بازدهی

جدول ۹، رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز قبل و پس از واگذاری معیار بازدهی و زیر شاخص‌های آن را نشان می‌دهد.

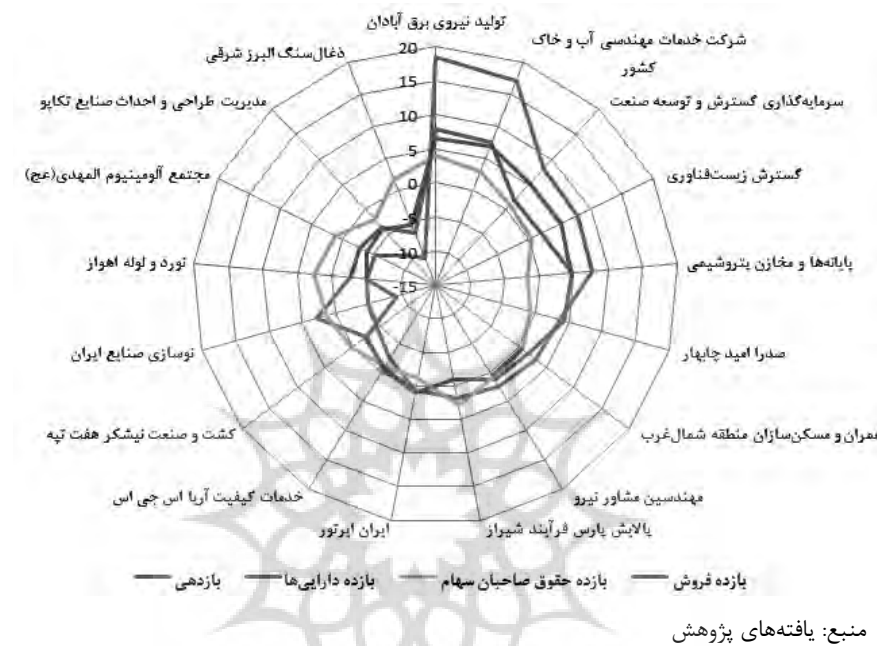
جدول ۹. رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز پیش و پس از واگذاری در معیار بازدهی و

زیر شاخص‌های آن

شرکت	معیار بازدهی		بازده دارایی‌ها		بازده حقوق صاحبان سهام		بازده فروش	
	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز
تولید نیروی برق آبادان	۱	۱۸/۳۵۴۷۹	۱	۷/۹۵۸۷۲	۱	۳/۹۳۰۲۸	۱	۶/۴۶۵۷۹
خدمات مهندسی آب و خاک کشور	۲	۱۷/۱۷۷۴۳	۲	۷/۳۹۵۱۷	۲	۲/۸۹۵۶۹	۲	۶/۸۸۸۶۶
سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت	۳	۸/۱۳۳	۳	۱/۹۰۶۳۹	۷	۰/۹۷۳۷۶	۸	۵/۲۵۲۹۴
گسترش زیست‌فناوری	۴	۷/۸۰۴۱۲	۴	۲/۰۵۱۶۷	۶	۰/۵۱۳۵۷	۱۱	۵/۲۳۸۸۸
پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی	۵	۷/۶۷۸۱۳	۵	۴/۷۹۰۹۵	۳	-۱/۷۶۵۳۹	۱۶	۴/۶۵۲۵۷
صدرا امید چابهار	۶	۳/۵۹۲۶	۶	۴/۲۹۹۷	۴	-۰/۷۰۷۱	۱۳	-
عمران و مسکن‌سازان منطقه شمال غرب	۷	۳/۰۳۷۶۸	۷	۱/۷۲۷۱۶	۸	۰/۷۰۶۷	۱۰	۰/۶۰۳۸۲
مهندسان مشاور نیرو	۸	۲/۴۷۴۱۵	۸	۱/۱۶۵۸۱	۹	۰/۸۵۳۸۸	۹	۰/۴۵۴۴۶
پالایش پارس فرآیند شیراز	۹	۱/۷۸۵۲۱	۹	-۰/۹۵۳۲	۱۲	۲/۷۳۹۰۳	۳	-
ایران ایرتور	۱۰	۰/۷۲۳۴۵	۱۰	۰/۹۹۶۱۴	۱۰	-۱/۱۶۵۱۱	۱۵	۰/۸۹۲۴۲
خدمات کیفیت آریا اس‌جی اس	۱۱	-۲/۳۵۲۰۷	۱۱	-۰/۵۰۹۱	۱۱	-۱/۰۷۰۸۸	۱۴	-۰/۷۷۲۰
کشت و صنعت نیشکر هفت تپه	۱۲	-۴/۵۰۸۲۲	۱۲	-۲/۵۱۳۱	۱۳	۰/۲۲۷۵۱	۱۲	-۲/۲۲۲۶
نوسازی صنایع ایران	۱۳	-۴/۷۸۰۲۲	۱۳	۲/۸۸۹۰۵	۵	۱/۳۹۴۰۳	۶	-۹/۰۶۳۳
نورد و لوله اهواز	۱۴	-۵/۰۵۴۴۱	۱۴	-۲/۶۸۳۶	۱۴	۲/۶۵۸۱۹	۴	-۵/۰۲۸۹
مجتمع آلومینیوم المهدی (عج)	۱۵	-۵/۱۳۰۰۷	۱۵	-۲/۸۰۵۶	۱۵	۱/۱۶۷۹۱	۷	-۳/۸۹۲۳
مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو	۱۶	-۹/۱۸۹۶۳	۱۶	-۳/۴۴۲۳	۱۶	-۲/۰۰۳۱۲	۱۷	-۳/۷۴۴۱
ذغال سنگ البرز شرقی	۱۷	-۱۰/۷۳۰۷	۱۷	-۶/۸۲۹۱	۱۷	۱/۵۷۹۴	۵	-۵/۴۸۱۰

منبع: تارنمای سازمان خصوصی سازی: <https://ipo.ir/> ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده بعد از سال ۱۳۹۲

شکل ۴، نمودار عنکبوتی مقادیر معیار بازدهی و زیر شاخص‌های آن برای شرکت‌های مورد ارزیابی را نشان می‌دهد.

شکل ۴. نمودار عنکبوتی مقادیر معیار بازدهی و زیر شاخص‌های آن

- در معیار بازدهی، تولید نیروی برق آبادان با حدود ۵۸۵٪ رشد نسبت به قبل از واگذاری در بالاترین رتبه و شرکت ذغال سنگ البرز شرقی با حدود ۵۷٪ کاهش در این معیار در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

- عدم فروش در شرکت صدرا امید چابهار و همچنین وجود تنها یکسال فروش در شرکت پالایش پارس فرآیند شیراز سبب خروج دو شرکت مذکور از رتبه‌بندی شاخص بازده فروش شده است.

رتبه‌بندی کلیه شرکت‌ها بر پایه معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت

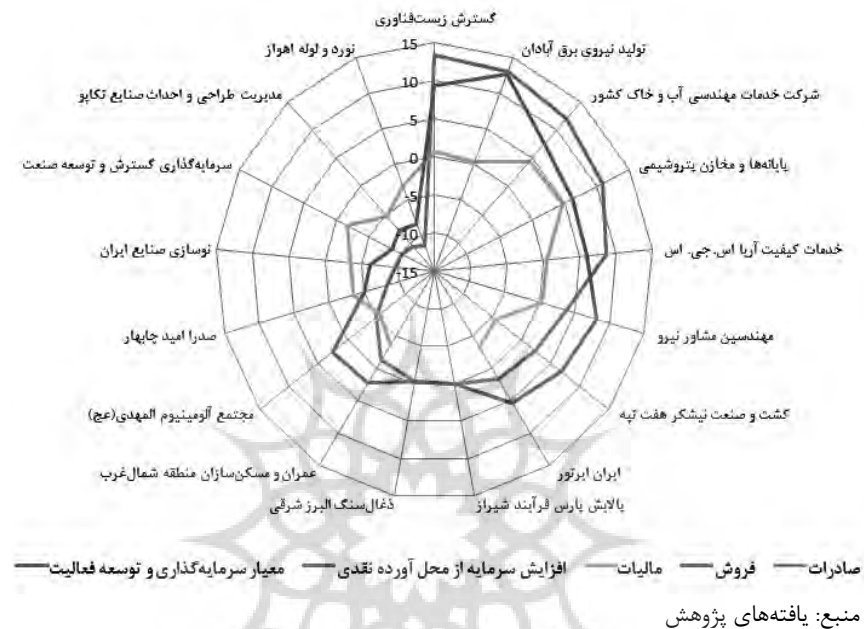
جدول ۱۰، رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز قبل و پس از واگذاری معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت و زیر شاخص‌های آن را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه تفاضل امتیاز قبل و پس از واگذاری معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت و زیر شاخص‌های آن

شرکت	معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت		افزایش سرمایه از محل آورده نقدی		مالیات		فروش		صادرات	
	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز	رتبه	تفاضل امتیاز
گسترش زیست‌فناوری	۱	۱۳/۳۶۱۳۳	۲	۰/۷۱۷۸۷	۳	۹/۳۱۰۱۹	۲	-	-	-
تولید نیروی برق آبادان	۲	۱۳/۰۱۹۵۶	-	۰/۳۵۲۷۳	۵	۱۲/۶۶۶۸	۱	-	-	-
خدمات مهندسی آب و خاک کشور	۳	۱۱/۹۴۷۹۸	-	۴/۴۳۸۲۶	۲	۷/۵۰۹۷۲	۴	-	-	-
پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی	۴	۱۰/۸۸۰۶۸	-	۴/۶۴۸۲۷	۱	۶/۲۳۲۴۱	۶	-	-	-
خدمات کیفیت آریا SGS	۵	۸/۶۶۳۰۵	۱	۰/۵۴۳۴۸	۴	۶/۱۳۰۴۱	۷	۳/۰۱۰	۳	-
مهندسان مشاور نیرو	۶	۳/۸۲۹۳۵	-	۰/۳۵۲۷۳	۱۲	۸/۲۳۳۵۴	۳	-	-	-
کشت و صنعت نیشکر هفت تپه	۷	۲/۳۴۴۲۳	-	۴/۴۵۹۷	۱۳	۶/۸۰۴۰۲	۵	-	-	-
ایران ایرتور	۸	۱/۶۸۲۶۷	-	۳/۳۳۳۳	۹	۵/۲۶۷۰۴	۸	۰/۲۵۱	۱	-
پالایش پارس فرایند شیراز	۹	۰	-	-	-	۰	۹	-	-	-
ذغال سنگ البرز شرقی	۱۰	-۰/۳۲۸۸۴	-	-	-	-۰/۳۲۸۸	۱۲	-	-	-
عمران و مسکن‌سازان منطقه شمال غرب	۱۱	-۱/۲۳۱۵۸	-	-۲/۴۹۹۴	۱۰	۲/۲۶۷۸۴	۱۰	-	-	-
مجتمع آلومینیوم المهدی (عج)	۱۲	-۵/۰۴۱۲۵	-	-۵/۵۱۷۰	۱۵	۲/۵۸۱۰۵	۹	۲/۱۰۵	۲	-
صدرا امید چابهار	۱۳	-۸/۳۳۳۳۳	-	-۳/۳۳۳۳	۸	-۵	۱۳	-	-	-
نوسازی صنایع ایران	۱۴	-۹/۶۷۰۲۴	-	-۳/۵۴۶۷	۱۱	-۶/۱۲۳۴	۱۴	-	-	-
سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت	۱۵	-۹/۹۹۳۸۴	-	-۱/۵۵۴۰	۶	-۸/۴۳۹۷	۱۷	-	-	-
مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو	۱۶	-۱۰/۶۵۶۳	۳	۲/۵	۱۴	-۷/۸۱۲۹	۱۵	-	-	-
نورد و لوله اهواز	۱۷	-۱۱/۳۵۱۳	-	-۳/۰۴۴۳	۷	-۸/۳۰۷۰	۱۶	-	-	-

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۵، نمودار عنکبوتی مقادیر معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت و زیر شاخص‌های آن برای شرکت‌های مورد ارزیابی را نشان می‌دهد.

شکل ۵. نمودار عنکبوتی مقادیر معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت و زیر شاخص‌های آن

- در معیار سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت، شرکت گسترش زیست فناوری (گسترش صنعت علوم زیستی) با حدود ۲۷۰٪ رشد نسبت به قبل از واگذاری در بالاترین رتبه و شرکت نورد و لوله اهواز با حدود ۷۴٪ کاهش در پایین‌ترین رتبه قرار دارد. در میان شرکت‌های صادرکننده نیز خدمات کیفیت آریا (SGS) بالاترین رتبه را در این معیار کسب کرده است. این شرکت در مجموع ۱۷ شرکت در این معیار رتبه پنجم را دارد.

- تنها شرکت‌های خدمات کیفیت آریا اس جی اس، گسترش زیست‌فناوری و مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو افزایش سرمایه از محل آورده نقدی داشته‌اند.
- در صورت‌های مالی شرکت‌های پالایش پارس فرآیند شیراز و ذغال‌سنگ البرز شرقی میزان مالیات پرداختی ثبت نشده است. البته لازم به توضیح است که شرکت

پالایش پارس فرآیند شیراز قبل از بهره‌برداری می‌باشد؛ لذا امکان دارد معاف از مالیات باشد. همچنین در صورت مالی شرکت ذغال سنگ البرز شرقی مالیات پرداختی به دلیل عدم رسیدگی و یا به دلیل زیان ابرازی بیان نشده است؛ بنابراین این دو شرکت از مقایسه در این شاخص حذف شده‌اند.

رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه شاخص‌های اشتغال و بهره‌وری کل

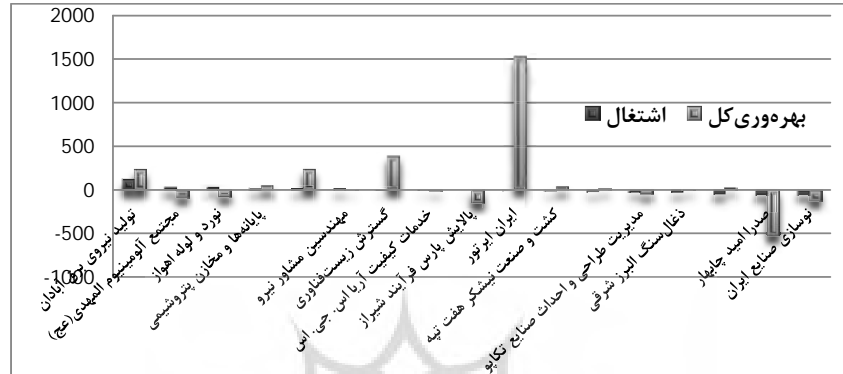
جدول ۱۱، رتبه‌بندی شرکت‌ها بر پایه نرخ رشد شاخص‌های اشتغال و بهره‌وری کل نسبت به قبل از واگذاری را نشان می‌دهد.

جدول ۱۱. رتبه‌بندی استان‌ها بر پایه نرخ رشد شاخص اشتغال و شاخص بهره‌وری کل

بهره‌وری کل		اشتغال		
رتبه	نرخ رشد	رتبه	نرخ رشد	
۴	۲۳۴/۵۸	۱	۱۲۵	تولید نیروی برق آبادان
۱۴	-۸۳/۸۱	۲	۳۸/۸۸	مجتمع آلومینیوم المهدی (عج)
۱۳	-۷۸/۵۷	۳	۲۸/۸	نورد و لوله اهواز
۵	۵۴/۵۴	۴	۲۱/۲۳	پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی
۳	۲۴۰/۹۶	۵	۱۸/۲۷	سرمایه‌گذاری گسترش و توسعه صنعت
۱۰	۵/۳۷	۶	۱۷/۱۵	مهندسان مشاور نیرو
۲	۳۹۱/۶۱	۷	۵/۲۶	گسترش زیست‌فناوری
۱۱	-۱۳/۲	۸	۴/۴	خدمات کیفیت آریا SGS
۱۶	-۱۴۸/۹۶	۹	۰	پالایش پارس فرآیند شیراز
۱	۱۵۳۵/۴	۱۰	-۴/۶۷	ایران ایرتور
۶	۳۵/۰۵	۱۱	-۹/۵۷	کشت و صنعت نیشکر هفت تپه
۸	۱۴/۹۱	۱۲	-۱۶/۳۸	عمران و مسکن‌سازان منطقه شمال غرب
۱۲	-۴۶/۸۵	۱۳	-۲۲/۲۲	مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو
۹	۱۲/۰۴	۱۴	-۲۴/۸۸	ذغال سنگ البرز شرقی
۷	۲۱/۸۳	۱۵	-۴۵/۰۲	شرکت خدمات مهندسی آب و خاک کشور
۱۷	-۵۲۳/۴	۱۶	-۵۰/۸	صدرا امید چابهار
۱۵	-۱۲۳/۳	۱۷	-۵۱/۰۲	نوسازی صنایع ایران

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۶ نمودار ستونی شاخص‌های اشتغال و بهره‌وری کل برای شرکت‌های مورد ارزیابی را نشان می‌دهد.

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۶. نمودار ستونی شاخص‌های اشتغال و بهره‌وری کل برای شرکت‌ها

با توجه به اینکه دو شاخص اشتغال و بهره‌وری کل از مدل ارزیابی عملکرد بازنگری شده خارج شده و به تنهایی مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند؛ لذا ارزیابی عملکرد شرکت‌ها در مورد دو شاخص مذکور براساس روند عملکرد سالیانه آن‌ها، انجام شده است. بر پایه نتایج به‌دست آمده شرکت تولید نیروی برق آبادان با ۱۲۵٪ رشد در شاخص اشتغال و شرکت ایران ایرتور با ۱۵۳۵٪ رشد در شاخص بهره‌وری کل بالاترین رتبه را کسب کرده‌اند.

۷- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

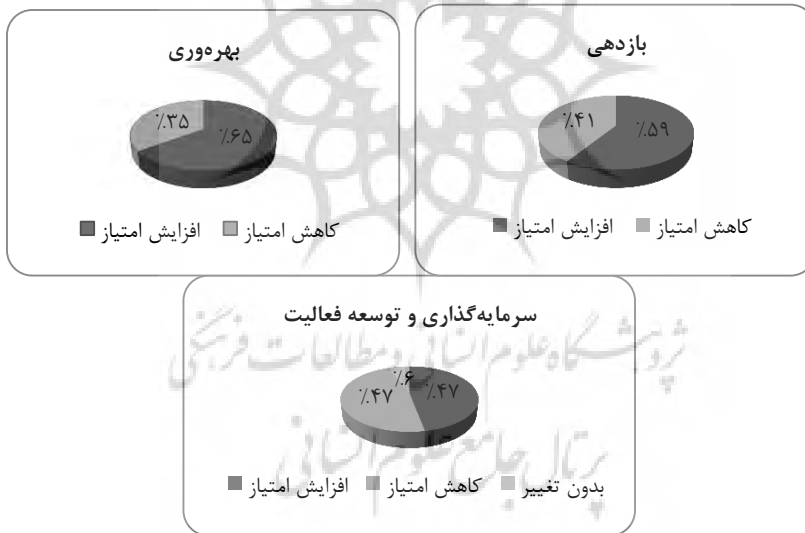
پس از رتبه‌بندی ۱۷ شرکت موردنظر بر پایه مدل ارزیابی عملکرد که دارای ۳ معیار و ۱۱ شاخص بوده، حال به مقایسه درصد شرکت‌های دارای کاهش یا افزایش امتیاز نسبت به قبل از واگذاری پرداخته شده است. شکل ۷، درصد شرکت‌های دارای کاهش یا افزایش امتیاز نسبت به قبل از واگذاری را نشان می‌دهد.

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۷. درصد شرکت‌های دارای کاهش یا افزایش امتیاز نسبت به قبل از واگذاری

با توجه به شکل ۷، به‌طورکلی ۶۵٪ از شرکت‌ها نسبت به قبل از واگذاری افزایش امتیاز داشته و ۳۵٪ از آن‌ها با کاهش امتیاز روبرو بوده‌اند. شکل ۸ نیز نشان می‌دهد چند درصد از شرکت‌ها براساس هر معیار افزایش یا کاهش امتیاز داشته یا بدون تغییر باقی مانده‌اند.

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۸. درصد شرکت‌های دارای افزایش و کاهش امتیاز نسبت به قبل از واگذاری به تفکیک معیارها

جدول ۱۲ نیز نشان می‌دهد که در هر یک از ۱۱ شاخص مورد ارزیابی چه تعداد و یا درصدی از شرکت‌ها افزایش یا کاهش امتیاز داشته و یا بدون تغییر باقی مانده‌اند. همچنین سه شرکت دارای بالاترین رتبه در هر شاخص نیز در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱۲. تعداد و درصد شرکت‌های دارای افزایش و کاهش و یا بدون تغییر نسبت به قبل از واگذاری به تفکیک شاخص‌ها

معیار	نام شاخص	افزایش امتیاز		کاهش بدون تغییر	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
بهره‌وری	بهره‌وری هزینه نیروی کار	تعداد	۱۰	۷	-
		درصد	٪۵۹	٪۴۱	-
	بهره‌وری هزینه سرمایه	تعداد	۱۱	۶	-
		درصد	٪۶۵	٪۳۵	-
	بهره‌وری انرژی ^۱	تعداد	۸	۷	-
		درصد	٪۵۳	٪۴۷	-
	بهره‌وری مواد اولیه ^۲	تعداد	۴	۳	-
		درصد	٪۵۷	٪۴۳	-
بازدهی	بازده دارایی‌ها	تعداد	۱۰	۷	-
		درصد	٪۵۹	٪۴۱	-
	بازده فروش	تعداد	۸	۷	۲
		درصد	٪۴۷	٪۴۱	٪۱۲

۱. در صورت‌های مالی ۲ شرکت، هزینه انرژی ثبت نشده است، لذا امکان اظهارنظر در مورد آن‌ها وجود ندارد.
۲. با توجه به اینکه فقط ۷ شرکت در سال‌های قبل و پس از واگذاری دارای هزینه مواد اولیه بوده‌اند، لذا تعداد و درصدها با در نظر گرفتن این موضوع محاسبه شده است.
۳. در شرکت‌های صدرا امید چابهار و پارس فرآیند شیراز میزان فروش در زمان قبل و پس از واگذاری برابر صفر بوده است، لذا کاهش یا افزایشی در امتیاز آن‌ها رخ نداده است.

معیار	نام شاخص	افزایش امتیاز	کاهش امتیاز	بدون تغییر	سه شرکت دارای بالاترین امتیاز	
						تعداد
سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت	بازده حقوق صاحبان سهام	۱۲	۵	-	پارس فرآیند شیراز	
		٪۷۱	٪۳۹	-	تولید نیروی برق آبادان خدمات مهندسی آب و خاک کشور	
	افزایش سرمایه از محل آورده نقدی ^۱	۳	-	۱۴	خدمات کیفیت آریا	
		٪۱۸	-	٪۸۲	گسترش زیست فناوری مدیریت طراحی و احداث صنایع تکاپو	
	فروش کل	۱۰	۶	۱	گسترش زیست فناوری	
		٪۵۹	٪۳۵	٪۶	مهندسان مشاور نیرو خدمات مهندسی آب و خاک کشور	
	ارزش صادرات ^۲	تعداد	۳	-	ایران ایرتور	
		درصد	-	٪۱۰۰	مجتمع آلومینیوم المهدی خدمات کیفیت آریا	
	مالیات پرداختی ^۳	تعداد	۵	۱۰	-	پایانه‌ها و مخازن پتروشیمی خدمات مهندسی آب و خاک کشور گسترش زیست فناوری

منبع: یافته‌های پژوهش

برای پژوهش‌های آینده می‌توان شرکت‌های واگذار شده به بخش غیردولتی را به تفکیک استان‌ها، بر اساس روش‌های واگذاری، بر اساس اندازه شرکت و همچنین به تفکیک صنعت رتبه‌بندی کرد. همچنین می‌توان شرکت‌های واگذار شده در هر صنعت را با شرکت‌های دولتی و خصوصی فعال در همان صنعت با استفاده از روش‌های آماری مقایسه نمود. افزون بر این موارد می‌توان مدل ارزیابی عملکرد مورد بررسی در این پژوهش را بازنگری نمود و علاوه بر سه معیار بهره‌وری، بازدهی و سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت و شاخص‌های هر یک از این معیارها، از معیارها و شاخص‌های دیگری در مدل ارزیابی عملکرد استفاده کرد.

۱. لازم به توضیح است که از مجموع ۱۷ شرکت فقط ۳ شرکت دارای افزایش سرمایه از محل آورده نقدی بوده‌اند.
۲. لازم به توضیح است که تنها ۳ شرکت دارای فروش خارجی هستند که هر سه شرکت با کاهش امتیاز در این شاخص روبرو بوده‌اند.
۳. در صورت‌های مالی ۲ شرکت مالیات ثبت نشده است.

منابع

۱. کميجانی، اکبر و رحیمی‌فر، مه‌ری (۱۳۷۷). ارزیابی عملکرد سیاست خصوصی‌سازی از طریق شاخص‌های مالی/عملیاتی شرکت‌های واگذار شده. آینده‌پژوهی مدیریت. (۱۰ شماره ۱ (پیاپی ۳۶)). ۱۹-۴۲.
۲. نجات، سید امیررضا، میرزاده، اکبر، شهبازی، محمد و جواهری کامل، مهدی (۱۳۸۹). بررسی تأثیر خصوصی‌سازی بر عملکرد شرکت‌های دولتی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهشنامه بازرگانی. ۱۴(۵۵)، ۷۵-۱۰۵.
۳. مصلح شیرازی، علی نقی و قائد شرف، مرجان (۱۳۹۰). انتظار بهبود عملکرد صنایع دولتی واگذار شده به بخش خصوصی: حقیقت یا افسانه؟ فصلنامه انجمن علوم مدیریت ایران. ۶ (شماره ۲۱)، ۱۴۱-۱۷۲.
۴. منطقی، خسرو (۱۳۸۵). بررسی عملکرد شرکت‌های دولتی قبل و بعد از واگذاری در بورس اوراق بهادار " گروه منتخب ". پژوهشنامه اقتصادی. ۶(۲۰). ۲۱۵-۲۳۴.
۵. صفارزاده پاریزی، غلامرضا (۱۳۸۱). مروری بر سیاست خصوصی‌سازی و بررسی عملکرد آن در فاصله سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۶۸ در کشور، پژوهشنامه اقتصادی. ۲(۵)، ۱۱۵-۱۳۴.
۶. مسعودی اصل، ایروان، ملکی، محمدرضا و ایمانی، آمنه (۱۳۹۰). مقایسه شاخص‌های بهداشتی پایگاه‌های بهداشتی دولتی و واگذار شده به بخش خصوصی مرکز بهداشت جنوب تهران در سال ۱۳۸۸. مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد. ۱۳(۶): ۱۰۱-۱۰۸.
7. Berger, P. L., & Neuhaus, R. J. (1977). To empower people: The role of mediating structures in public policy (pp. 350-361). Routledge.
8. Crozier, M., Huntington, S. P., & Watanuki, J. (1975). The crisis of democracy (Vol. 70). New York: New York University Press.
9. Hanke, S. H. (1996). The New Palgrave A Dictionary of Economics, Vol. 3, London: The Macmillan Press Limited.
10. Munari, F., E. B. Roberts, and M. Sobrero (2002). 'Privatization Processes and the Redefinition of Corporate R&D Boundaries', Research Policy, Vol. 31, No. 1.
11. Beasley, M., & S. Littlechild (1983). 'Privatization: Principles, Problems and Priorities', Lloyd's Bank Review, Vol. 149.
12. Rahman, R. (2020). The Privatization of Health Care System in Saudi Arabia. Health Services Insights, 13, 1178632920934497.
13. McClure, K. R., Barringer, S. N., & Brown, J. T. (2020). Privatization as the New Normal in Higher Education: Synthesizing Literature and Reinvigorating Research Through a Multilevel Framework. Higher Education: Handbook of Theory and Research: Volume 35, 589-666.

14. Jayasundara, M. U. R., Jones, G., & Sands, J. (2020). Financial and Social Well-being Performance after Privatisation of the Port of Brisbane: A Case Study. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 14(2), 72-93.
15. Kawasaki, T., Tagawa, H., Watanabe, T., & Hanaoka, S. (2020). The effects of consolidation and privatization of ports in proximity: A case study of the Kobe and Osaka ports. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, 36(1), 1-12.
16. Starr, P. (2014). The Meaning of Privatization. In *Privatization and the welfare state*, 15-48.
17. Wolf, C. (1979). A theory of non-market failures. *The Public Interest*, 55, 114.
18. Xu, F., Hanaoka, S., & Onishi, M. (2019). Multi-airport privatization in a Japanese region with trip-chain formation. *Journal of Air Transport Management*, 80, 101690.

